

• درسنامه های جامع با موشکافی و تحلیل کامل متن کتاب درسی

• بیش از ۲۳۰۰ سؤال متنوع امتحانی

خلاصه کپسولی

۱۶ کاربرگ امتحانی

به نام خدای مهربان

• برای دریافت
آرشیو امتحانات
این کد را اسکن کن.

پاسخ سؤالات درس ۲

۵۹. **نادرست** در برور پدیده‌های جغرافیایی، شش سؤال کلیدی و اساسی وجود دارد که جغرافی دانان باید به آن‌ها پاسخ دهند.

۶۰. **درست**

۶۱. **نادرست** سؤال **چطور**، به بررسی سیر تکوین و تحول پدیده می‌پردازد.

۶۲. **نادرست** سؤال **چرا**، به علت وقوع پدیده می‌پردازد.

۶۳. مکان وقوع پدیده‌ها

۶۴. چه چیز

۶۹. چه چیز

۶۵. علت وقوع پدیده

۷۰. علت وقوع پدیده

۶۶. چه کسی یا چه کسانی

۷۱. چه چیز

۶۷. سیر تکوین و تحول

۷۲. چطور

۶۸. نس

۷۳. چرا

۷۴. **گزینه ۲** سؤال **چه کسی**، بررسی روابط متقابل انسان و محیط؛ سؤال **چه چیز**، شناخت ماهیت هر پدیده؛ سؤال **چرا**، به علت وقوع پدیده می‌پردازد؛ سؤال **چطور** به بررسی سیر تکوین و تحول پدیده می‌پردازد.

۷۵. **گزینه ۳** جغرافی دانان با سؤال **چه چیز**، ماهیت هر پدیده یا مسئله را بررسی می‌کنند و با سؤال **چرا** به علت وقوع پدیده می‌پردازند.

۷۶. **گزینه ۳** سؤال **چه موقع**، به روند زمانی وقوع پدیده می‌پردازد و «فصول گرم سال» پاسخ این سؤال است. «بی‌توجهی به تخریب پوشش گیاهی و تثبیت خاک» پاسخ سؤال **چه کسی** یا کدام فعالیت‌ها و برنامه‌های انسانی در پدیده گردوغبار اثر داشته است، می‌باشد.

۷۷. سؤال **کجا**، به محل وقوع پدیده می‌پردازد و بارکن اساسی جغرافیا یعنی مکان سروکار دارد.

۷۸. سؤال **چه چیز**

۸۰. چرا و چه موقع

۷۹. علت وقوع پدیده

۸۱. سؤال چطور

۸۲. کجا - چه چیزی - چرا - چه موقع - چه کسانی - چطور

۸۳. **چه چیز** = ماهیت هر پدیده / **چرا** = علت وقوع پدیده / **چطور** = سیر تکوین و تحول پدیده

۸۴. وجود ریزگردهایی با اندازه بزرگ‌تر و بیشتر از حد مجاز، پاسخ سؤال **چه چیزی** رخ داده است می‌باشد و بر ماهیت این پدیده یا مسئله دلالت دارد. تخریب جنگل‌ها با قطع درختان در نواحی خنثی باعث افزایش جاری شدن سیل در سال‌های اخیر، در حقیقت پاسخ به سؤال **چطور** این پدیده (سیل) افزایش یافته است می‌باشد و به بررسی سیر تکوین و تحول این پدیده می‌پردازد.

۸۵. **گزینه ۳** سؤال **چطور** به بررسی سیر تکوین و تحول پدیده می‌پردازد؛ **مثال**: ریزگردهای به وجود آورنده این پدیده چیست؟ (خفربیی رویه جاده‌ها، گرم شدن عمومی هوا و...) و سؤال **چه چیز** بر ماهیت هر پدیده یا مسئله دلالت دارد؛ مثال: چه اتفاقی رخ داده است؟ (کاهش آب دریاچه)

۸۶. **گزینه ۲** تداوم خشکسالی - **چرا** / **بحران** ریزگردها - **چه چیز** / در کشورهای جنوب شرقی آسیا - **کجا** / در فصل‌های مختلف - **چه موقع**

۸۷. **نادرست** بردارن اطلاعات، **چهارمین** مرحله پژوهش در جغرافیا است.

۸۸. **نادرست دومین** گام پژوهش در جغرافیا، تدوین فرضیه است.

۸۹. **نادرست** در گام **اول** پژوهش، پژوهشگر باید پیشینه تحقیق (مسئله) را مورد بررسی قرار دهد.

۹۰. **درست**

۹۱. **نادرست** روش **کتابخانه‌ای**، در تمام پژوهش‌های علمی کاربرد دارد.

۹۲. **نادرست** استفاده از تصاویر ماهواره‌ای و عکس‌های هوایی، از جمله منابع گردآوری اطلاعات در روش **کتابخانه‌ای** می‌باشد.

۹۳. **نادرست** نقشه‌ها از منابع گردآوری اطلاعات در روش **کتابخانه‌ای** هستند.

۹۴. طرح سؤال یا بیان مسئله

۹۵. فرضیه

۱۰۱. تصاویر ماهواره‌ای

۹۶. راهنما

۱۰۲. بردارن اطلاعات

۹۷. کتابخانه‌ای - میدانی

۱۰۳. نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها

۹۸. مشاهده - مصاحبه

۱۰۴. تدوین فرضیه

۹۹. جمع‌آوری

۱۰۵. طرح سؤال و بیان مسئله

۱۰۰. تدوین فرضیه

۱۰۶. روش کتابخانه‌ای

۱۰۷. **گزینه ۲** گام دوم پژوهش یعنی **دومین فرضیه**، حساس‌ترین مرحله پژوهش است.

۱۰۸. **گزینه ۴** استفاده از **تصاویر ماهواره‌ای**، از منابع جمع‌آوری اطلاعات در روش کتابخانه‌ای است.

۱۰۹. **گزینه ۳** یکی از ابزارهای جمع‌آوری اطلاعات در **گام سوم**، استفاده از تصاویر هوایی است. پژوهشگر در **مرحله اول** یعنی طرح سؤال و بیان مسئله، باید پیشینه تحقیق را بررسی کند، در **گام پنجم** و پس از نتیجه‌گیری، پژوهشگر پیشنهاد یا پیشنهادات خود را در خصوص موضوع پژوهش ارائه می‌دهد.

۱۱۰. **گزینه ۲** مراحل پژوهش در جغرافیا به ترتیب عبارت‌اند از:

طرح سؤال و بیان مسئله - تدوین فرضیه - جمع‌آوری اطلاعات - بردارن اطلاعات - نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهاد

۱۱۱. طرح سؤال و بیان مسئله

۱۱۲. طرح سؤال و بیان مسئله

۱۱۳. تدوین فرضیه

۱۱۴. پاسخ پیشنهادی و حدس اندیشمندانه محقق به سؤال تحقیق

۱۱۵. روش کتابخانه‌ای - روش میدانی

۱۱۶. نقشه - عکس هوایی - تصاویر ماهواره‌ای - سالنامه آماری

۱۱۷. روش کتابخانه‌ای

۱۱۸. مشاهده - مصاحبه - پرسش‌نامه

۱۱۹. بردارن اطلاعات

۱۲۰. با نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل اطلاعات - گام پنجم

۱۲۱. با ارائه دلایل علمی و منطقی

۱۲۲. طرح سؤال و بیان مسئله - تدوین فرضیه - جمع‌آوری اطلاعات - بردارن اطلاعات - نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها

۱۲۳. طرح سؤال و بیان مسئله - مسئله باید به صورت واضح و روشن نوشته شود. بیان مسئله به صورت جمله سؤالی باشد، از عبارات خبری و جملات کلی و نامعلوم استفاده نشود.

۱۲۴. [۱] پژوهشگر با این کار نسبت به موضوع، اطلاعات بیشتری پیدا می‌کند. [۲] به این نکته پی می‌برد، سؤال که برایش پیش آمده است، قبلاً پاسخ داده شده است یا خیر.

۱۲۵. ویژگی‌های مرحله دوم پژوهش در جغرافیا یعنی تدوین فرضیه:

[۱] حساس‌ترین مرحله پژوهش است، [۲] نفس راهنما دارد، [۳] به فعالیت‌های پژوهش جهت می‌دهد، [۴] فرضیه‌ها به میزان دانش، تجربیات و سوابق پژوهشی در دسترس پژوهشگر بستگی دارد.

۱۲۶. برای انجام پژوهش پس از تدوین فرضیه، پژوهشگر باید اطلاعات مورد نیاز را جمع‌آوری کند، روش‌های کتابخانه‌ای و میدانی

۱۲۷. در تمام پژوهش‌های علمی کاربرد دارد، در بعضی پژوهش‌ها، تمام مراحل کار پژوهش در کتابخانه انجام می‌شود، در برخی دیگر، بخشی از پژوهش و کار جمع‌آوری اطلاعات با این روش صورت می‌گیرد.

۱۲۸. در این روش پژوهشگر برای جمع‌آوری اطلاعات به مکان تحقیق می‌رود، با مراجعه به افراد یا بازدید از محل، به گردآوری اطلاعات می‌پردازد، گاهی نیز فقط با ارسال پرسش‌نامه و جمع‌آوری آن، نسبت به جمع‌آوری اطلاعات اقدام می‌کند.

۱۲۹. گام چهارم پژوهش، برداشتن اطلاعات است.

۱ حذف اطلاعات غیر ضروری و نامرتبط به تحقیق. ۲ حفظ و دسته‌بندی اطلاعات مرتبط با فرضیه. ۳ تجزیه و تحلیل اطلاعات با روش‌های علمی.

۱۳۰. آخرین مرحله پژوهش، نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهاد است، در این مرحله پژوهشگر با استفاده از نتایج حاصل از برداشتن اطلاعات، پاسخ مسئله‌رایی باید، پژوهشگر سپس با دلایل علمی و منطقی مبتنی بر روش‌های آماری و... به تأیید یا رد فرضیه می‌پردازد و در نهایت پیشنهاد و یا پیشنهاداتی متناسب با نتایج حاصله ارائه می‌دهد.

۱۳۱. فرضیه یا فرضیه‌های یک تحقیق اگر تأیید نشد، پژوهشگر نباید دلسرد شود و اراحت‌نار نتیجه تحقیق خودداری کند، این تحقیق در آینده به سایر پژوهشگران نشان می‌دهد که این موضوعی که بعدها ذهنشان را به خود مشغول کرده و باعث طرح مجدد سؤال شده است، قبلاً پاسخ داده شده است و از تکرار آن خودداری می‌کنند.

۱۳۲. الف) تدوین فرضیه: حدس پژوهشگر در خصوص عامل ترافیک شهر تهران می‌باشد که افزایش جمعیت را عامل افزایش ترافیک می‌داند.

ب) طرح سؤال و بیان مسئله: استفاده از واژه ایا و جمله سؤالی استفاده شده مشخص می‌کند که مرحله اول پژوهش می‌باشد.

۴ نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهاد: در این عبارت پژوهشگر پیشنهاد بررسی میدانی مناطق حوزة ابخیز را ارائه کرده است.

۱۳۳. گزینه ۱ پاسخ اولیه و پیشنهادی پژوهشگر به مسئله مورد پژوهش را فرضیه می‌نامند، در عبارت صورت سؤال، یک مسئله مطرح شده است که عبارت‌گزینه ۱ «به عنوان فرضیه، پاسخ پیشنهادی برای آن مطرح کرده است».

۱۳۴. الف) گام یا مرحله سوم پژوهش، جمع‌آوری اطلاعات، ۴ در روش کتابخانه‌ای برای جمع‌آوری اطلاعات می‌توان از: عکس‌های هوایی، تصاویر ماهواره‌ای و سالنامه‌های آماری و... استفاده کرد.

پاسخ سؤالات درس ۳

۱۳۵. نادرست موقعیت جغرافیایی هر کشور را دو نظر قابل مطالعه است: موقعیت ریاضی (مطلق) و موقعیت نسبی

درست

۱۳۶. ایران در عرض جغرافیایی ۲۵ تا ۴۰ درجه در جنوب منطقه معتدله نیمکره شمالی واقع شده است.

درست

۱۳۷. گستردگی کشور ما در عرض‌های جغرافیایی، به تنوع آب‌وهوایی منجر شده است.

۱۴۰. مطلق یا ریاضی

۱۴۱. منطقه معتدله نیمکره شمالی - ۴۴ تا ۶۳ درجه

۱۴۲. عرض‌های جغرافیایی ۲۵ تا ۴۰ درجه

۱۴۳. ریاضی ۱۴۵. موقعیت جغرافیایی

۱۴۶. عرض جغرافیایی

۱۴۷. گزینه ۲ محل قرار گرفتن هر پدیده در سطح کره زمین، موقعیت جغرافیایی آن پدیده است.

۱۴۸. ایران در عرض جغرافیایی ۲۵ تا ۴۰ درجه در جنوب منطقه معتدله نیمکره شمالی و همچنین در ۴۴ تا ۶۳ درجه طول شرفی واقع شده است.

۱۴۹. گزینه ۴ در این گزینه به محل قرار گرفتن کشورهای ایران و افغانستان در نیمکره شمالی و جنوب منطقه معتدله اشاره شده است که با توجه به عرض‌های جغرافیایی تعیین شده است، در گزینه‌های دیگر به مجاورت کشورها، قرار گرفتن در منطقه جنوب غرب آسیا و دسترسی به آب‌های آزاد که از ویژگی‌های موقعیت نسبی است، اشاره شده است.

۱۵۰. موقعیت جغرافیایی

۱۵۱. موقعیت ریاضی (مطلق) و موقعیت نسبی

۱۵۲. موقعیت ریاضی یا مطلق

۱۵۳. ۲۵ تا ۴۰ درجه

۱۵۴. جنوب منطقه معتدله نیمکره شمالی

۱۵۵. ۴۴ تا ۶۳ درجه طول شرفی

۱۵۶. تنوع آب‌وهوا

۱۵۷. نوع تولیدات کشاورزی - محیط زیست - پیشرفت کشور

۱۵۸. محل دقیق هر پدیده یا مکان، با توجه به طول و عرض جغرافیایی، موقعیت مطلق یا ریاضی آن مکان است.

۱۵۹. ایران در عرض جغرافیایی ۲۵ تا ۴۰ درجه در جنوب منطقه معتدله نیمکره شمالی و همچنین در ۴۴ تا ۶۳ درجه طول شرفی واقع شده است.

۱۶۰. نادرست محل فراگیری هر مکان، نسبت به پدیده‌های طبیعی یا انسانی پیرامون خود، موقعیت نسبی آن مکان است.

۱۶۱. درست

۱۶۲. نادرست خلیج فارس حدود ۶۶ درصد ذخایر نفت جهان و ۲۸ درصد ذخایر گاز طبیعی را دارد.

۱۶۳. نادرست تنگه هرمز به علت اینکه دروازه خروجی نفت خلیج فارس است، مهم‌ترین ابراهه استراتژیک جهان است.

۱۶۴. نادرست دریای خزر به واسطه منابع نفت و گاز و تأمین ۹۰٪ از خاویار جهان، از موقعیت نسبی بالایی برخوردار است.

۱۶۵. درست ۱۷۰. ۶۶ درصد

۱۶۶. پدیده‌های طبیعی یا انسانی ۱۷۱. عراق

۱۶۷. فرهنگی و سیاسی ۱۷۲. خاکی

۱۶۸. موازنه قدرت ۱۷۳. تنگه هرمز

۱۶۹. نسبی ۱۷۴. ۹۰ درصد

۱۷۵. گزینه ۲ بررسی سایر گزینه‌ها: ۱ دریای عمان به واسطه وجود سواحل با قابلیت‌های دفاعی مناسب، از نظر نظامی اهمیت بسیاری دارد، ۲ تنگه هرمز به واسطه اینکه دروازه خروجی نفت خلیج فارس است، اهمیت بالایی دارد، ۳ دریای عمان به خاطر مجاورت و دسترسی به آب‌های آزاد، اهمیت بالایی برای ایران دارد.

۱۷۶. موقعیت نسبی

۱۷۷. مجاورت با خلیج فارس، دریای عمان، تنگه هرمز و دریای خزر

۱۷۸. خلیج فارس

۱۷۹. ۶۶ درصد ذخایر نفت و ۲۸ درصد ذخایر گاز طبیعی

۱۸۰. تبدیل خلیج فارس به یکی از کانون‌های ثروت‌مند جهان

مقدمه

سلام خدمت دانش‌آموزان پرتلاش

همان‌طور که می‌دانید با تغییراتی که صورت گرفته، یعنی حذف دروس عمومی از کنکور و قطعی شدن تأثیر نمرات امتحان نهایی در قبولی دانشگاه، گرفتن نمره کامل در امتحانات نهایی از قبل سخت‌تر خواهد شد.

پیش‌بینی می‌شود که هم سطح دشواری سؤالات تغییر کرده و سؤالات سخت‌تر می‌شود و هم رقابت بین دانش‌آموزان برای برتری (به‌خصوص دانش‌آموزانی که در تست ضعیف‌تر هستند و روی سؤالات تشریحی امتحانات نهایی حساب باز کردند) بیشتر خواهد شد. پس فرض کن که در دوی ماراتن داری می‌دوی و یک لحظه تردیدت باعث جا ماندن از این مسیر آینده‌ساز می‌شود.

خبر خوب اینکه کتابی که پیش روی شماست تلاش کرده تا هر آنچه که برای موفقیت نیاز دارید، فراهم نماید، چه از لحاظ درسنامه‌های کاربردی و مطابق با رویکرد امتحان نهایی و چه از نظر بانک سؤالات امتحان نهایی و طبقه‌بندی درس به درس و بخش‌بندی سؤالات در هر درس. همچنین پاسخنامه‌های واقعاً تشریحی به همراه نکات امتحانی و جمع‌بندی، به برطرف شدن ایرادات احتمالی شما کمک می‌کند.

پس اگر به دنبال کتابی هستید که تمام مطالب کتاب درسی را به همراه بررسی و موشکافی نکات آن، مدنظر قرار داده باشد، توصیه می‌کنیم خواندن کتاب **بیست‌پک** را در اولویت خود قرار دهید. این کتاب از نظر تعداد سؤالات و از نظر تنوع و سطح دشواری و نیز از نظر دسته‌بندی مطالب، هر آنچه را که برای موفقیت دانش‌آموزان نهایی لازم است، تأمین کرده است. پس با امید و تلاش و توکل به یگانه خالق هستی، این کتاب را شروع کرده و لحظه‌ای از رسیدن به موفقیت در این مسیر یر فراز و نشیب ولی شیرین از حرکت ناپسندید.

کتاب پرسؤال

مشاوره: هر درس با یک مشاوره کاربردی شروع می‌شود که در آن علاوه بر بارم درس در امتحانات، عنوان مباحث مهم درس نیز آورده شده است.

درسنامه: درسنامه این کتاب حاوی تمامی مطالب مهم و اسامی کتاب است که با خواندن آن دیگر نیازی به مراجعه به کتاب درسی ندارید.

سؤالات امتحانی: در پایان هر درس سؤالات متنوع و کاملی آورده شده، در طرح سؤالات هم تلاش کردیم از انواع مدل‌هایی که تاکنون در امتحانات نهایی سؤال طرح شده، استفاده کنیم. همچنین در انتهای هر بخش سؤالات دشوارتر و خلاقانه‌تر با علامت **++** مشخص شده که شما را بیشتر به کسب نمره ۴۰ نزدیک می‌کند.

کتاب کاربرگ امتحانی

آزمون‌های درس به درس: این آزمون‌ها را به سبک و سیاق امتحان نهایی طراحی کردیم؛ همچنین سعی کردم تمام نکات مهم امتحان خیز هر درس، در قالب این آزمون‌ها بیاید. بنابراین پس از خواندن هر درس، یک امتحان نهایی در حد همان درس در انتظارتان است.

آزمون‌های جامع: پس از آزمون‌های درس به درس، آزمون‌های جامع آوردیم. از این آزمون‌ها، دو آزمون تألیفی نیم‌سال اول و مابقی آزمون‌های جامع شبیه‌ساز نوبت دوم و آزمون‌های نهایی برگزار شده است. حتماً پس از مطالعه کل کتاب به این آزمون‌ها بپردازید.

کتابچه خلاصه کپسولی

اما بچه‌ها برایتان یک هدیه کوچک، اما بسیار کاربردی گذاشتیم. خلاصه کپسولی، که در اصل خلاصه کل کتاب است و شامل مهم‌ترین و پرتکرارترین نکات امتحان نهایی است.

فهرست

فصل اول:

جغرافیا چیست؟

۵

● درس ۱: جغرافیا، علمی برای زندگی بهتر

۶	درسنامه
۸	سؤالات امتحانی
۱۰۸	پاسخنامه

● درس ۲: روش مطالعه و پژوهش در جغرافیا

۱۱	درسنامه
۱۳	سؤالات امتحانی
۱۰۹	پاسخنامه

فصل دوم:

جغرافیای طبیعی ایران

۱۷

● درس ۳: موقعیت جغرافیایی ایران

۱۸	درسنامه
۲۰	سؤالات امتحانی
۱۱۰	پاسخنامه

● درس ۴: ناهمبوری‌های ایران

۲۳	درسنامه
۲۸	سؤالات امتحانی
۱۱۱	پاسخنامه

● درس ۵: آب‌وهوای ایران

۳۶	درسنامه
۴۲	سؤالات امتحانی
۱۱۵	پاسخنامه

● درس ۶: منابع آب

۴۹	درسنامه
۵۳	سؤالات امتحانی
۱۱۸	پاسخنامه

فصل سوم:

جغرافیای انسانی ایران

۶۱

● درس ۷: ویژگی‌های جمعیت ایران

۶۲	درسنامه
۶۸	سؤالات امتحانی
۱۲۱	پاسخنامه

● درس ۸: تقسیمات کشوری ایران

۷۵	درسنامه
۷۷	سؤالات امتحانی
۱۲۵	پاسخنامه

● درس ۹: سکونتگاه‌های ایران

۸۱	درسنامه
۸۷	سؤالات امتحانی
۱۲۶	پاسخنامه

● درس ۱۰: توان‌های اقتصادی ایران

۹۳	درسنامه
۹۸	سؤالات امتحانی
۱۲۹	پاسخنامه

روش مطالعه و پژوهش در جغرافیا

مشاوره: هدف این درس، آشنایی شما با روش کار جغرافی دانان و سؤالاتی است که برای پژوهشگران این علم پیش می‌آید.

اکنون می‌دانید که در محیط جغرافیایی، اجزا و عوامل محیطی در ارتباط با یکدیگر عمل می‌کنند؛ به همین دلیل، جغرافی دانان با دید ترکیبی به مطالعه محیط پرداخته و به حل مسائل آن می‌پردازند. این درس با ذکر مثال به شش سؤال کلیدی در جغرافیا پرداخته و در ادامه نیز، مراحل پژوهش علمی در جغرافیا را به شما آموزش می‌دهد. این درس همانند درس اول، در امتحانات نوبت اول ۲ نمره و در نوبت دوم ۵/۲ نمره از آزمون را به خود اختصاص می‌دهد. در ضمن دانش‌آموزان پایه دهم رشته انسانی توجه داشته باشند که این درس معمولاً در آزمون کنکور سراسری دارای تست بوده است.

سؤالات کلیدی در جغرافیا

● به طور کلی، در بروز پدیده‌های جغرافیایی، شش سؤال کلیدی و اساسی وجود دارد که جغرافی دانان باید به آن‌ها پاسخ دهند.

شش سؤال کلیدی در جغرافیا

کجا؟	رکن اصلی جغرافیا، یعنی مکان وقوع پدیده‌ها را بررسی می‌کند.	کجا اتفاق افتاده است؟
چه چیزی؟	دلالت بر ماهیت پدیده یا مسئله دارد.	چه چیزی رخ داده است؟
چرا؟	علت وقوع پدیده را بررسی می‌کند.	چرا این پدیده به وجود آمده است؟
چه موقع؟	به روند زمانی موضوعات می‌پردازد.	چه زمانی این پدیده آغاز شده است؟
چه کسانی؟	روابط متقابل انسان و محیط را بررسی می‌کند.	چه کسانی یا کدام فعالیت‌ها و برنامه‌های انسانی در این پدیده اثر داشته و تأثیر آن بر محیط چیست؟
چطور؟	به بررسی سیر تکوین و تحول پدیده می‌پردازد.	زمینه‌های به وجود آورنده این پدیده چیست؟ یا این پدیده چطور به وجود آمده است؟

مثال: برای درک بهتر این شش سؤال کلیدی پدیده گردوغبار (ریزگردها) را از دید یک جغرافی دان بررسی می‌کنیم:

- این اتفاق در **کجا** رخ داده است؟ ← غرب و جنوب غرب کشور
- چه چیزی** رخ داده است؟ ← وجود ریزگردهایی با اندازه بزرگ‌تر و بیشتر از حد مجاز
- چرا** این پدیده به وجود آمده است؟ ← تداوم خشکسالی در سال‌های اخیر
- کدام فعالیت‌های انسانی یا چه کسانی** در این پدیده اثر داشته‌اند؟ ← بی‌توجهی به تثبیت خاک یا کسانی که به پوشش گیاهی آسیب زده‌اند.
- چه زمانی** این پدیده شروع شده یا شدت می‌یابد؟ ← فصول گرم سال
- این پدیده **چطور** به وجود آمده یا زمینه‌های به وجود آورنده آن چیست؟ ← قطع درختان، از بین رفتن دریاچه‌ها و باتلاق‌ها و...

مراحل پژوهش در جغرافیا

نکته: با سؤال‌های کلیدی جغرافیا آشنا شدید، وقتی که یک جغرافی دان با موضوع یا پدیده‌ای مواجه می‌شود، برای یافتن پاسخ و حل موضوع باید مرحله‌ای را به روش علمی طی کند.

● در دانش جغرافیا، این روش علمی طی پنج مرحله یا گام اجرا می‌شود. این پنج گام عبارت‌اند از:

گام اول	طرح سؤال و بیان مسئله
گام دوم	تدوین فرضیه
گام سوم	جمع‌آوری اطلاعات
گام چهارم	پردازش اطلاعات
گام پنجم	نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها

گام اول: طرح سؤال و بیان مسئله

ویژگی‌ها:

- مسئله باید به صورت واضح و روشن و بدون ابهام بیان شود.
- بیان مسئله به صورت جمله سؤالی باشد.
- از عبارات خبری و جملات کلی و نامعلوم استفاده نشود.

مثال: عوامل مؤثر بر تکرار بروز پدیده گردوغبار در سال‌های اخیر در کشور ما چیست؟

نکته: در این مرحله، پژوهشگر باید پژوهش‌های قبلی سایر پژوهشگران درباره این موضوع (پیشینه تحقیق) را مورد بررسی قرار دهد.

۲ سؤال: دلیل بررسی پیشینه تحقیق در گام اول پژوهش چیست؟

جواب: علم و آگاهی

- پژوهشگر با این کار نسبت به موضوع، اطلاعات بیشتری پیدا کند. ۲ به این نکته پی می‌برد، سؤالی که برایش پیش آمده، قبلاً پاسخ داده شده است یا خیر.

گام دوم: تدوین فرضیه

تعریف: فرضیه پاسخ پیشنهادی و حدس اندیشمندانه محقق به سؤال تحقیق است.

ویژگی‌ها:

- حساس‌ترین مرحله پژوهش است.
- فرضیه‌ها در پژوهش نقش راهنما دارند.
- فرضیه‌ها به فعالیت‌های پژوهشی جهت می‌دهند.
- فرضیه یا فرضیه‌های پژوهشگر به میزان دانش، تجربیات و سوابق پژوهشی در دسترس پژوهشگر بستگی دارد.

مثال: فرضیه ۱: به نظر می‌رسد تغییر آب و هوا و کاهش بارش در بروز پدیده ریزگردها و گردوغبار تأثیر دارد.
فرضیه ۲: به نظر می‌رسد از بین رفتن جنگل‌ها و پوشش گیاهی، عامل بروز پدیده ریزگردها در سال‌های اخیر است.

نکته: ممکن است تعداد فرضیه‌های یک پژوهش، بیشتر از یک فرضیه باشد.

گام سوم: جمع‌آوری اطلاعات

- برای انجام پژوهش، پس از تدوین فرضیه، پژوهشگر باید اطلاعات مورد نیاز را جمع‌آوری کند و این اطلاعات باید روش مختلف به دست می‌آیند:

الف) روش کتابخانه‌ای

ویژگی‌ها:

- در تمام پژوهش‌های علمی کاربرد دارد.
- در برخی از پژوهش‌ها، تمام مراحل کار پژوهش در کتابخانه انجام می‌شود و در بعضی دیگر، بخشی از پژوهش و کار جمع‌آوری اطلاعات با این روش صورت می‌گیرد.

منابع گردآوری اطلاعات در روش کتابخانه‌ای

نقشه‌های موجود	تصاویر ماهواره‌ای	عکس‌های هوایی	سالنامه‌های آماری	اشراف و...	کتاب‌ها و مقالات	تصاویر و فیلم‌های آرشیوی
----------------	-------------------	---------------	-------------------	------------	------------------	--------------------------

مثال: پژوهشگر با مراجعه به گزارش‌های سازمان‌های محیط زیست و هواشناسی، میزان میانگین بارش سالانه را در مناطق درگیر با پدیده ریزگردها بررسی می‌کند. همچنین می‌تواند تصاویر ماهواره‌ای و گزارش‌های اخیر صدا و سیما از مناطق بالادستی و یا درگیر با این پدیده را بررسی کند.

ب) روش میدانی

- در این روش، پژوهشگر برای جمع‌آوری اطلاعات، به مکان تحقیق می‌رود.
- با مراجعه به افراد یا بازدید از محل، به گردآوری اطلاعات می‌پردازد.

نکته: گاهی اوقات، فرد پژوهشگر به محل تحقیق نمی‌رود، بلکه با ارسال پرسش‌نامه، نسبت به جمع‌آوری اطلاعات اقدام می‌کند.

ابزارهای گردآوری اطلاعات
مشاهده
پرسش‌نامه
مصاحبه

مثال: پژوهشگر به مناطق درگیر با پدیده گردوغبار می‌رود (مثلاً به شهرستان‌های غربی و جنوبی کشور) و با مسئولان محلی و مردم بومی و ساکن آن منطقه مصاحبه می‌کند و یا از حوزه‌های آبخیز و باتلاق‌ها و یا دریاچه‌ها و رودها و... بازدید به عمل می‌آورد و مشاهدات و یافته‌های خود را ثبت می‌کند.

گام چهارم: پردازش اطلاعات

- پژوهشگر پس از جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز، نسبت به دسته‌بندی و ترکیب کردن آن‌ها در جداول، نمودارها و... اقدام می‌کند.

مراحل پردازش اطلاعات

- حذف اطلاعات غیرضروری و نامرتبط با موضوع تحقیق و فرضیه‌ها
- حفظ و دسته‌بندی اطلاعات مرتبط با فرضیه یا فرضیه‌های پژوهش
- تجزیه و تحلیل اطلاعات با روش‌های علمی و به ویژه روش‌های آماری

مثال: میانگین بارش‌های دهه‌ها و سال‌های اخیر را محاسبه و دسته‌بندی می‌کند و با میانگین آبدهی رودها و یا حجم آب ورودی به دریاچه‌ها و باتلاق‌ها را محاسبه کرده و با استفاده از روش‌های آماری مناسب، مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌دهد.

گام پنجم: نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها

- پژوهشگر با استفاده از نتایج حاصل از پردازش اطلاعات، پاسخ مسئله پژوهش را می‌یابد.
- پژوهشگر با دلایل علمی و منطقی مبتنی بر روش‌های آماری و... به تأیید یا رد فرضیه یا فرضیه‌های تحقیق می‌پردازد.

مثال: نتیجه‌گیری فرضیه «۱» بین کاهش میانگین بارش‌ها در سال‌های اخیر و بروز پدیده گردوغبار، رابطه‌ای مستقیم و جود دارد.

- نتیجه‌گیری فرضیه «۲» بین از بین رفتن پوشش گیاهی مناطق درگیر با پدیده ریزگردها و بروز این پدیده، ارتباط مستقیم و جود دارد.
- پیشنهادهای ۱) در پایان هر پژوهش، پژوهشگران بر اساس نتایج به دست آمده و حدس‌های احتمالی در خصوص موضوع پژوهش، پیشنهاداتی برای پژوهش‌های احتمالی بعدی، ارائه می‌دهند.
- پیشنهادهای ۲) شود با توجه به کاهش میانگین بارش، در بهره‌برداری از منابع آب و همچنین تأمین حقابه دریاچه‌ها و باتلاق‌های مناطق درگیر با پدیده ریزگردها، تجدید نظر و برنامه‌ریزی مناسب انجام پذیرد.
- همچنین پیشنهاد می‌شود در این مناطق، از تخریب جنگل‌ها توسط ساکنین و جرای بی‌رویه دام و آسیب به پوشش گیاهی جلوگیری شود.
- با توجه به بررسی‌های انجام شده و مشاهدات میدانی، به پژوهشگران پیشنهاد می‌شود احداث سدها در مناطق اطراف و کشورهای دیگر و تأثیر آن بر این پدیده مورد بررسی قرار گیرد.

نکته: اگر فرضیه یا فرضیه‌های یک پژوهشگر تأیید نشود، پژوهشگر نباید دلسرد شود و از انتشار نتیجه تحقیق خود داری کند؛ این پژوهش بعداً به کسانی که این موضوع توجهشان را به خود جلب می‌کند و این سؤال (سؤال پژوهش در گام اول) برایشان ایجاد می‌شود، پاسخ می‌دهد و می‌گوید: من دنبال جواب این سؤال رفتم، جواب این نبود، تو نرو و دوباره مطرحش نکن!!!

سوالات امتحانی

بخش اول: سوالات کلیدی در جغرافیا

سوالات صحیح و غلط

- در بروز پدیده‌های جغرافیایی، پنج سؤال کلیدی و اساسی وجود دارد که جغرافی‌دانان باید به آن‌ها پاسخ دهند.
- سؤال هجده چیز، بر ماهیت هر پدیده یا مسئله، دلالت دارد.
- سؤال هجرا، به بررسی سیر تکوین و تحول پدیده می‌پردازد.
- سؤال هچطور، به علت وقوع پدیده می‌پردازد.

سوالات جای خالی

- سؤال هکجا، با رکن اساسی جغرافیا یعنی سروکار دارد.
- سؤال بر ماهیت هر پدیده یا مسئله دلالت دارد.
- سؤال هچرا، به می‌پردازد.
- سؤال روابط متقابل انسان و محیط را مورد توجه قرار می‌دهد.
- سؤال هچطور، به بررسی پدیده می‌پردازد.

۵. سوالات انتخاب کلمات مناسب

در جملات زیر، کلمه مناسب داخل پراقتز کدام است؟

۶۸. به طور کلی در بروز پدیده‌های جغرافیایی، (چهار - تش) سؤال کلیدی و اساسی وجود دارد.

۶۹. سؤال (چه چیز - چطور)، بر ماهیت هر پدیده با مسئله دلالت دارد.

۷۰. سؤال «چرا»، به (هلت وقوع پدیده - سیر تکوین و تحول پدیده) می‌پردازد.

از کلمات داده شده برای پاسخ دادن به سوالات زیر استفاده کنید.

(چرا - چطور - چه چیز - چه موقع)

۷۱. کدام سؤال به بررسی سیر تکوین و تحول پدیده‌ها می‌پردازد؟

۷۲. کدام سؤال کلیدی در جغرافیا، به هلت وقوع پدیده می‌پردازد؟

۷۳. جغرافی‌دانان با پاسخ دادن به این سؤال، ماهیت پدیده را مشخص می‌کنند:

۵. سوالات چهارگزینه‌ای

۷۴. در هر یک از موارد زیر، کدام یک از سوالات کلیدی در جغرافیا مطرح می‌شود؟

الف) بررسی روابط متقابل انسان و محیط

ب) شناخت ماهیت هر پدیده

ج) درک هلت وقوع پدیده

د) بررسی سیر تکوین پدیده

☐ (۱) چه چیز - چه کسی - چطور - چرا

☐ (۲) چه کسی - چه چیز - چرا - چطور

☐ (۳) چه کسی - چه چیز - چطور - چرا

☐ (۴) چه چیز - چه کسی - چرا - چطور

۷۵. جغرافی‌دانان با کدام سؤال کلیدی، ماهیت پدیده و با کدام سؤال، هلت وقوع پدیده را بررسی می‌کنند؟

☐ (۱) چه چیز - چطور

☐ (۲) چطور - چرا

☐ (۳) چه چیز - چرا

☐ (۴) چرا - چطور

۷۶. «فصول گرم سال» و «بی‌توجهی به تخریب پوشش گیاهی و تثبیت خاک»، به ترتیب پاسخ کدام سؤال‌های کلیدی جغرافیا هستند؟

☐ (۱) چه موقع - چه کسی

☐ (۲) چه موقع - چرا

☐ (۳) چه چیز - چه کسی

☐ (۴) چه چیز - چرا

۵. سوالات کوتاه پاسخ

۷۷. «کجا»، به چه چیزی در پژوهش جغرافیایی پاسخ می‌دهد؟

۷۸. کدام سؤال، به ماهیت پدیده با مسئله جغرافیایی می‌پردازد؟

۷۹. سؤال «چرا این پدیده به وجود آمده است»، چه چیزی را مورد بررسی قرار می‌دهد؟

۸۰. «ادله خشکسالی در سال‌های اخیر» و «فصل گرم سال»، به ترتیب پاسخ کدام سؤال‌های جغرافیایی هستند؟

۸۱. کدام سؤال کلیدی جغرافیا، به بررسی سیر تکوین و تحول پدیده می‌پردازد؟

۵. سوالات تشریحی

۸۲. سوالات کلیدی در جغرافیا را بنویسید.

۸۳. سوالات «چه چیز»، «چرا» و «چطور»، به ترتیب چه چیزهایی را مورد بررسی قرار می‌دهند؟

۲۰. سوالات ۲۰ ساز

۸۴. هر یک از عبارات زیر، به ترتیب مربوط به کدام سؤال کلیدی است یا با کدام سؤال کلیدی بررسی می‌شوند؟

- وجود ریزگردهایی با اندازه بزرگ‌تر و بیشتر از حد محاز

- قطع درختان جنگل‌های خزری و جاری شدن سیل

۸۵. کدام گزینه به ترتیب به پاسخ دو سؤال کلیدی «چطور» و «چه چیز»، در ارتباط با «دریاچه ارومیه» اشاره می‌کند؟

☐ (۱) حفر بی‌رویه جلها - کاهش بارش در حوضه آبریز دریاچه

☐ (۲) تغییر در میزان آب ورودی به دریاچه - گرم شدن عمومی هوا

☐ (۳) حفر بی‌رویه جلها در اطراف دریاچه - کاهش آب دریاچه

☐ (۴) نأمین آب دریاچه از طریق چشمه‌های کف - عبور رودهای ورودی از لایه‌های نمکی

۸۶. متن زیر، به کدام یک از سوالات کلیدی دانش جغرافیا، به ترتیب پاسخ می‌دهد؟

(خارج ۹۹)

«تداوم خشکسالی در سال‌های اخیر، موجب پدید آمدن بحران ریزگردها در کشورهای جنوب غربی آسیا، در فصل‌های مختلف سال شده است».

☐ (۱) چرا - چه چیز - چه موقع - کجا

☐ (۳) چه چیز - چرا - کجا - چه موقع

☐ (۴) چه چیز - چرا - چه موقع - کجا

بخش دوم: مراحل پژوهش در جغرافیا

سؤالات صحیح و غلط

۸۷. پردازش اطلاعات، سومین مرحله پژوهش در جغرافیا است.
۸۸. اولین گام پژوهش در جغرافیا، تدوین فرضیه است.
۸۹. در گام دوم پژوهش، پژوهشگر باید پیشینه تحقیق (مسئله) را مورد بررسی قرار دهد.
۹۰. تدوین فرضیه، حساس‌ترین مرحله پژوهش است.
۹۱. روش میدانی، در تمام پژوهش‌های علمی کاربرد دارد.
۹۲. استفاده از تصاویر ماهواره‌ای و عکس‌های هوایی، از جمله منابع گردآوری اطلاعات در روش میدانی می‌باشد.
۹۳. نقشه‌ها از ابزارهای گردآوری اطلاعات در روش میدانی هستند.

سؤالات جای خالی

۹۴. در بهتر است از عبارات خبری و جملات کلی و نامعلوم استفاده نشود.
۹۵. پاسخ پیشنهادی و حدس آندیشمندانه محقق به سؤال تحقیق است.
۹۶. فرضیه‌ها در پژوهش نقش دارند.
۹۷. در جمع‌آوری اطلاعات، اطلاعات مورد نیاز با دو روش و جمع‌آوری می‌شود.
۹۸. پرسش‌نامه، و از جمله ابزارهای گردآوری اطلاعات در روش میدانی هستند.

سؤالات انتخاب کلمات مناسب

در جملات زیر، کلمه مناسب داخل پراکنز کدام است؟

۹۹. (پردازش - جمع‌آوری) اطلاعات، سومین گام اجرای پژوهش در جغرافیا می‌باشد.
۱۰۰. (طرح سؤال و بیان مسئله - تدوین فرضیه) حساس‌ترین مرحله پژوهش می‌باشد.
۱۰۱. (پرسش‌نامه - تصاویر ماهواره‌ای) از منابع یا ابزار گردآوری اطلاعات در روش کتبخانه‌ای است.
۱۰۲. پس از جمع‌آوری، استخراج و طبقه‌بندی اطلاعات، مرحله (پردازش اطلاعات - نتیجه‌گیری) آغاز می‌شود.
۱۰۳. در مرحله (پردازش اطلاعات - نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها)، پژوهشگر پاسخ مسئله پژوهش را می‌یابد.

از کلمات داده‌شده برای پاسخ دادن به سؤالات زیر استفاده کنید.

(طرح سؤال و بیان مسئله - تدوین فرضیه - روش میدانی - روش کتبخانه‌ای)

۱۰۴. حساس‌ترین مرحله پژوهش جغرافیایی، کدام مرحله است؟
۱۰۵. در کدام مرحله پژوهش، پژوهشگر نباید از عبارات خبری یا جملات کلی و نامعلوم استفاده کند؟
۱۰۶. کدام روش جمع‌آوری اطلاعات در همه پژوهش‌های علمی کاربرد دارد؟

سؤالات چهارگزینه‌ای

۱۰۷. کدام یک از مراحل زیر، حساس‌ترین مرحله پژوهش می‌باشد؟
 (۱) طرح سؤال و بیان مسئله (۲) تدوین فرضیه (۳) جمع‌آوری اطلاعات (۴) پردازش اطلاعات
۱۰۸. کدام مورد از ابزارهای جمع‌آوری اطلاعات در روش میدانی نیست؟
 (۱) مصاحبه (۲) مشاهده (۳) پرسش‌نامه (۴) تصاویر ماهواره‌ای
۱۰۹. هر کدام از عبارات‌های زیر، به ترتیب با کدام مرحله پژوهش جغرافیایی ارتباط دارد؟
 - استفاده از عکس‌های هوایی
 - بررسی پیشینه تحقیق
 - ارائه پیشنهادها
- (۱) اول - دوم - پنجم (۲) سوم - اول - چهارم (۳) سوم - اول - پنجم (۴) اول - دوم - چهارم
۱۱۰. کدام گزینه ترتیب صحیح مراحل پژوهش را نمایش می‌دهد؟

- (۱) طرح سؤال و بیان مسئله - تدوین فرضیه - پردازش اطلاعات - جمع‌آوری اطلاعات - نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهاد
- (۲) طرح سؤال و بیان مسئله - تدوین فرضیه - جمع‌آوری اطلاعات - پردازش اطلاعات - نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهاد
- (۳) جمع‌آوری اطلاعات - طرح سؤال و بیان مسئله - پردازش اطلاعات - تدوین فرضیه - نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهاد
- (۴) تدوین فرضیه - جمع‌آوری اطلاعات - پردازش اطلاعات - نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهاد - طرح سؤال و بیان مسئله

-

- +%**

- ج) در این مرحله، از چه ابزارهای دیگری می‌توان بهره برد؟

جغرافیای ایران

کاربرگ امتحانی

از خودت امتحان بگیر!

مجموعه کتاب‌های
پیریتیک

۱۶ امتحان شامل:

۱۰ امتحان فصل به فصل استاندارد

۵ امتحان شبیه‌ساز نهایی نوبت اول و دوم

۱ امتحان نهایی

• پاسخ‌نامه تشریحی به همراه ریزبارم و نکات آموزشی و مشاوره‌ای

مهروماه

هومان

امتحان ۱۶: پایان سال		سؤالات نهایی خرداد ۱۴۰۳		مهر و ماه
رشته: کلیه رشته‌ها	پایه: دهم دوره دوم متوسطه	مدت امتحان: ۸۰ دقیقه	ساعت شروع: ۱۰:۳۰ صبح	
سؤالات درس: جغرافیای ایران	نام و نام خانوادگی:	تاریخ امتحان: خرداد ۱۴۰۳	تعداد صفحه: ۳	

ردیف	سؤالات	صفحه ۱ از ۳	نمره
------	--------	-------------	------

۱	درست یا نادرست بودن جملات زیر را مشخص نمایید. الف) شناخت توان‌ها و ظرفیت‌های محیطی با دانش جغرافیا ممکن است. ب) دریاچه هامون در استان سیستان و بلوچستان، از دریاچه‌های دائمی ایران است. ج) در مطالعات جمعیتی با بررسی ساختمان جمعیت، ویژگی‌های قابل اندازه‌گیری آن، مورد مطالعه قرار می‌گیرد. د) در ایران بسیاری از امکانات خدماتی، از طریق سرمایه‌گذاری بخش خصوصی انجام می‌شود.	درست ☐ نادرست ☐ درست ☐ نادرست ☐ درست ☐ نادرست ☐ درست ☐ نادرست ☐	۱
۲	عبارت مناسب را از داخل کمانک () انتخاب کنید. الف) گسترش مناطق مسکونی در نقاط مرتفع کوهستانی، عملکرد (مثبت - منفی) انسان است. ب) تجزیه و تحلیل تغییرات جمعیت شاغل یک سکونتگاه، در مرحله (پرداشت اطلاعات - نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها) صورت می‌گیرد. ج) بر اثر انحلال مواد آهکی و هموار شدن زمین‌ها دشت (ارژن - کاکان) ایجاد شده است. د) پرورش کرم ابریشم از فعالیت‌های اقتصادی بخش (صنعت - کشاورزی) محسوب می‌شود.		۱
۳	گزینه صحیح را انتخاب کنید. الف) کدام سؤال کلیدی در جغرافیا، به بررسی سیر تکوین و تحول پدیده‌ها می‌پردازد؟ ۱) چرا ☐ ۲) چه موقع ☐ ۳) چه چیز ☐ ۴) چگونه ☐ ب) مهم‌ترین کمربند‌های خشک و بیابانی کره زمین بر اثر چه عاملی به وجود آمده است؟ ۱) ورود توده‌های هوا ☐ ۲) پرفشار جنب حاره‌ای ☐ ۳) دور بودن از دریاها ☐ ۴) جهت رشته‌کوه‌ها ☐ ج) کدام گزینه از ویژگی‌ها و قابلیت‌های منحصر به فرد دریای عمان است؟ ۱) عمق مناسب دریا ☐ ۲) مراکز صید مروارید ☐ ۳) وجود انواع ماهیان خاویاری ☐ ۴) بزرگ‌ترین منبع انرژی جهان ☐ د) اگر نرخ رشد جمعیت کشوری ۲ درصد باشد، بعد از چند سال جمعیت این کشور دو برابر خواهد شد؟ ۱) ۱۷ ☐ ۲) ۳۵ ☐ ۳) ۷۰ ☐ ۴) ۱۴۰ ☐		۱
۴	با توجه به جدول، شکل سکونتگاه‌ها را به ویژگی آن‌ها ارتباط دهید. (یک مورد در ستون سمت چپ اضافه است). شکل سکونتگاه الف) شهر شطرنجی ☐ ب) روستای متمرکز ☐ ج) شهر خطی ☐ د) روستای پراکنده ☐ ویژگی ۱- حول محورهای ارتباطی (ریلی - جاده‌ای) شکل گرفته است. ☐ ۲- خانه‌ها با فاصله از هم قرار دارند. ☐ ۳- در اطراف چشمه‌ها و مظهر فئات گسترش یافته است. ☐ ۴- دارای یک مرکز اصلی (میدان) است. ☐ ۵- دارای یک شبکه مستطیل شکل از راه‌های ارتباطی است. ☐		۱
۵	جمله‌های زیر را با کلمات مناسب کامل کنید. الف) یکی از زیباترین و فعال‌ترین پدیده‌های رشته‌کوه زاگرس است. ب) به خلیج‌های کوچک سواحل خلیج فارس می‌گویند. ج) قدیمی‌ترین نوع سکونتگاه‌های شناخته شده در ایران، سکونتگاه است. د) بزرگ‌ترین بخش صنعتی کشورمان بعد از نفت و گاز، صنایع است.		۱
۶	در جمله زیر کلمات نادرست را تشخیص داده و جمله صحیح را در پاسخ برگ بنویسید. «در ایران بیشتر بارش‌ها در اوایل فصل پاییز تا اواخر فصل بهار می‌بارد، به این دلیل هر چه به پایان این دوره نزدیک‌تر می‌شویم، آیدهی رودها بیشتر می‌شود.»		۰/۵
۷	چرا توجه به بخش گردشگری، برای کشور عزیزمان ایران اهمیت بسیاری دارد؟ (دو مورد)		۰/۵
«ادامه سؤالات در صفحه دوم»			

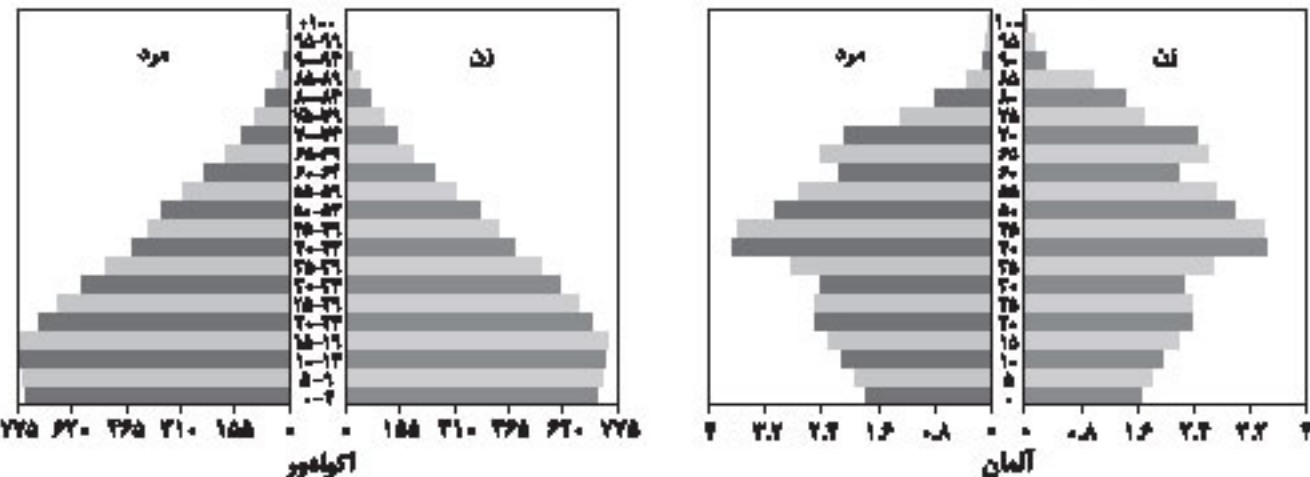
امتحان ۱۶: پایان سال		سؤالات نهایی خرداد ۱۴۰۳		رشته: کلیه رشته‌ها
		پایه: دهم دوره دوم متوسطه	مدت امتحان: ۸۰ دقیقه	
سؤالات درس: جغرافیای ایران		نام و نام خانوادگی:	تاریخ امتحان: خرداد ۱۴۰۳	تعداد صفحات: ۳

ردیف	سؤالات	صفحه ۲ از ۳	نمره
------	--------	-------------	------

۸	هر یک از شکل‌های زیر به کدام یک از توانمندی‌های گردشگری ایران اشاره می‌کند؟ (الف) (ب)	۰/۵
۹	هر یک از جملات زیر به کدام موقعیت جغرافیایی ایران اشاره می‌کند؟ (الف) ایران بین عرض جغرافیایی ۲۵ تا ۴۰ درجه در نیمکره شمالی واقع شده است. (ب) ایران در سواحل شمالی با دریای خزر و در سواحل جنوبی با خلیج فارس و دریای عمان مرز دریایی دارد.	۱
۱۰	در دهه‌های اخیر مخاطراتی همچون ریزش و لغزش در جاده‌ها و دامنه‌های البرز بیشتر شده است. فعالیت‌های انسانی تأثیرگذار در این زمینه را بنویسید. (چهار مورد)	۱
۱۱	متن زیر را با دقت بخوانید و به سؤالات مطرح شده پاسخ دهید. «لیلا دانش‌آموز یکی از شهرهای جنوب ایران است. او هر روز صبح در کنار آب‌های خلیج فارس به تماشای طلوع آفتاب می‌نشیند. خانواده لیلا از سال‌های بسیار دور در این منطقه زندگی می‌کنند و معیشت آن‌ها به دریا وابسته است. شهر لیلا در اغلب روزهای سال دما و رطوبت بالایی دارد.» (الف) شهر محل زندگی لیلا چه نقشی دارد؟ (ب) این شهر چه نوع آب و هوایی دارد؟ (ج) شهر محل زندگی لیلا در دشت واقع شده است یا در جلگه؟ یک دلیل برای آن بنویسید. (د) دو مورد از ارزش‌های اقتصادی این شهر را بنویسید.	۱/۵
۱۲	با توجه به عرض جغرافیایی دو شهر بندرعباس و تبریز بر روی نقشه، این دو شهر را از نظر زاویه تابش خورشید و تأثیر آن بر دما با یکدیگر مقایسه کنید.	۱
۱۳	با توجه به تشدید بحران ریزگردها در دهه‌های اخیر به سؤالات زیر پاسخ دهید. (الف) دو مورد از عواملی که باعث شکل‌گیری بحران ریزگردها در منطقه شده است را بنویسید. (ب) برای مقابله با پدیده ریزگردها دو مورد از راهکارهای پیشنهادی را بنویسید.	۱
۱۴	هر یک از ویژگی‌های زیر مربوط به کدام یک از کانون‌های آتشفشان است؟ (الف) حداقل در هشت ماه از سال، بیش از ۵۰۰ میلی‌متر بارش دارد. (ب) در کوهستان‌های نزدیک به مناطق گرم و خشک که بارش‌های کوتاه رخ می‌دهد، این نوع کانون‌ها شکل می‌گیرد. (ج) کانون آتشفشانی که در فصول سرد سال، ذخیره برف خود را تا ابتدای ماه‌های گرم حفظ می‌کند.	۰/۷۵
«ادامه سؤالات در صفحه سوم»		

امتحان ۱۶: پایان سال		سؤالات نهایی خرداد ۱۴۰۳		مهر و ماه
رشته: کلبه رشته‌ها	پایه: دهم دوره دوم متوسطه	مدت امتحان: ۸۰ دقیقه	ساعت شروع: ۱۰:۳۰ صبح	
سؤالات درس: جغرافیای ایران	نام و نام خانوادگی:	تاریخ امتحان: خرداد ۱۴۰۳	تعداد صفحه: ۳	

ردیف	سؤالات	صفحه ۳ از ۳	نمره
------	--------	-------------	------

۱۵	با توجه به ویژگی‌های هر گزینه، کلمه مناسب را برای آن انتخاب کرده و در پاسخ برگ بنویسید. (دریاچه ارومیه - کرخه - سیلان - کاسپین - یوموسی) الف) جزیره مهم ایران در خلیج فارس است. ب) رودی مهم که به خلیج فارس می‌ریزد. ج) یکی از نام‌های قدیمی آن چیست بوده است. د) دریاچه آتش فشانی که اغلب مواقع سال، یخ بسته است.	۱
۱۶	به سؤالات زیر در ارتباط با دریاچه ارومیه پاسخ دهید. الف) آب این دریاچه چگونه تأمین می‌شود؟ ب) از دلایل اهمیت این دریاچه دو مورد را بنویسید.	۱
۱۷	با توجه به هرم‌های سنی به سؤالات زیر پاسخ دهید. الف) میزان رشد موالید در کدام کشور بیشتر است؟ ب) کدام کشور درصد جمعیت فعال اقتصادی بیشتری دارد؟ ج) اگر سیاست کنترل جمعیت در ابعاد شدید ادامه پیدا کند، کشور با چه مشکلاتی روبه‌رو خواهد شد؟ (دو مورد)	۱
۱۸	اثرات مهاجرت بر مکان مبدأ و مقصد را بنویسید. (چهار مورد)	۱
۱۹	به سؤالات زیر در ارتباط با تقسیمات کشوری ایران پاسخ دهید. الف) پس از ورود آریاییان به فلات ایران و در نخستین مرحله زندگی اجتماعی، به آبادی کوچک چه می‌گفتند؟ ب) چرا کشور را به واحدهای کوچک‌تر تقسیم می‌کنند؟ (دو مورد) ج) شهرستان توسط چه کسی اداره می‌شود؟	۱
۲۰	از دیدگاه علم جغرافیا کدام شکل، یک سکونتگاه را نشان می‌دهد؟ دلایل خود را توضیح دهید. شکل ۱ - روستای جعفرق - استان گیلان شکل ۲ - خانه قاجاریان - کاشان	۱
۲۱	با وجود اینکه فعالیت‌های زراعی در کشورمان بسیار گوناگون است؛ آیا در تأمین برخی محصولات زراعی به واردات وابسته‌ایم؟ دلایل خود را بنویسید. (چهار مورد)	۱/۲۵
۲۰	جمع نمرات	موفق باشید

پاسخ امتحان شماره ۴

۱ الف) درست (۲۵٪) (درس ۱) / ب) نادرست (۲۵٪) (درس ۴)

توضیح: دریاچه هامون در سیستان و بلوچستان، همچنین دریاچه مسیله در قم، نیریز در فارس و چارموریان بین دو استان کرمان و سیستان و بلوچستان از مهم‌ترین دریاچه‌های فصلی ایران هستند. دریاچه‌های ارومیه، زریبار (زریوار) غرب مریوان در استان کردستان، پریشان (قامور) و مهارلو در استان فارس نیز از دریاچه‌های دائمی مهم ایران می‌باشند.

ج) درست (۲۵٪) (درس ۷) / د) نادرست (۲۵٪) (درس ۱۰)

توضیح: خدمات در کشورها به وسیله بخش خصوصی و دولتی به مردم عرضه می‌شود. بسیاری از امکانات خدماتی در ایران از طریق سرمایه‌گذاری بخش دولتی انجام می‌شود؛ مانند: امکانات آموزشی و بهداشتی و درمانی که مورد توجه بخش دولتی می‌باشند.

۲ الف) منفی (۲۵٪) (درس ۱) / ب) پردازش اطلاعات (۲۵٪) (درس ۴) /

ج) ارزش (۲۵٪) (درس ۴) / د) کشاورزی (۲۵٪) (درس ۱۰)

۳ الف) گزینه ۲ (۲۵٪) (درس ۴)

توجه: در جغرافیا سؤال کلیدی «چرا»، به علت وقوع پدیده، سؤال «چه موقع»، به روند زمانی موضوعات، سؤال «چه چیز» بر ماهیت هر پدیده یا مسئله و سؤال «چطور» به بررسی سیر تکوین و تحول پدیده‌ها می‌پردازد.

ب) گزینه ۲ (۲۵٪) (درس ۵)

توضیح: مهم‌ترین کمربند های خشک و بیابانی کره زمین در اثر عامل پرفشار جنب خاره‌ای به وجود آمده است که کشور ما هم در داخل این کمربند خشک قرار دارد. عرض جغرافیایی و قرار گرفتن ایران در کمربند پرفشار جنب خاره‌ای و همچنین دوری و نزدیکی به دریاها، مهم‌ترین عوامل ناشی از موقعیت جغرافیایی است که در آب و هوای کشور اثر دارد.

ج) گزینه ۱ (۲۵٪) (درس ۴)

توجه: دریای عمان ویژگی‌ها و قابلیت‌های منحصربه‌فردی دارد از جمله: جنس ساحل، عمق مناسب دریا و عدم نیاز به استفاده از ابواب و کانال‌های دریانوری در سواحل مکران، امکان ساخت و توسعه بدون محدودیت بنادر و... وجود انواع ماهیان خاویاری از ویژگی‌های دریای خزر است. بزرگ‌ترین منبع انرژی جهان و همچنین داشتن مراکز صید مروارید از ویژگی‌های خاص خلیج فارس است.

د) گزینه ۲ (۲۵٪) (درس ۷)

توجه: قانون ۷۰٪ زمان دو برابر شدن جمعیت است. اطلاع از میزان رشد جمعیت، پایه محاسبه فرمول دو برابر شدن جمعیت می‌باشد.

$$35 \Rightarrow \frac{70}{2} \Rightarrow \text{مدت زمان دو برابر شدن جمعیت} = \frac{70}{\text{نرخ رشد جمعیت}}$$

۴ الف) ۵ (۲۵٪) (درس ۹) / ب) ۳ (۲۵٪) (درس ۹) / ج) ۱ (۲۵٪) (درس ۹) /

د) ۲ (۲۵٪) (درس ۹)

۷ ۱ ریزش و لغزش در جاده‌ها و دامنه‌ها ۱ لیزش‌های خفیف و گسترده

۲ طغیان رودها ۲ برور سیلاب (کار دومر که غلج اسر ج) (هر مورد صحیح یک) (درس ۴)

۸ عملکرد مثبت: کاشت درختان و توسعه جنگل‌ها (از هر مورد صحیح یک) (۲۵٪) /

عملکرد منفی: شکاری، رویه حیوانات در جنگل (از هر مورد صحیح یک) (۲۵٪) (درس ۱)

۹ به دلیل سنگینی و فرونشینی هوا (۲۵٪) کمربند کم‌فشار خاره‌ای تشکیل

شده و مانع صعود هوا و بارندگی می‌شود. (۲۵٪) (درس ۵)

۱۰ الف) ریزه‌مرکز و قلب ناحیه جغرافیایی (۲۵٪) و سیاسی جهان اسلام (۲۵٪)

فرار دارد. / ب) درآمدها و دلارهای (۲۵٪) ناشی از صدور و فروش نفت (۲۵٪)

(درس ۳)

۱۱ الف) استان فارس ← پسته، انار، خرما، پرتقال، انگور، سیب درختی

(کار دومر که غلج اسر ج) (هر مورد صحیح یک) (۲۵٪) (درس ۱۰) / ب) دریاچه فصلی: نیریز (۲۵٪) -

دریاچه دائمی: مهارلو (۲۵٪) (درس ۴) / ج) دشت ارزن (۲۵٪) (درس ۴) /

د) گلیم بافی (۲۵٪) (درس ۱۰)

۱۲ رشته‌کوه زاگرس (۲۵٪) از برخورد صفحه عربستان (۲۵٪) و صفحه

اوراسیا (۲۵٪) به وجود آمده و به علت فرسایش (۲۵٪) تغییر شکل یافته

است. (درس ۴)

۱۳ الف) جهت رشته‌کوه‌های بلند (۲۵٪) / ب) ۱ سرد و خشک سبیری

۲ مرطوب موسمی ۳ مرطوب غربی ۴ سودانی ۵ گرم و خشک

(کار دومر که غلج اسر ج) (هر مورد صحیح یک) (۲۵٪) / ج) به دلیل عدم امکان صعود هوای مرطوب

(۲۵٪) (درس ۵)

۱۴ کاهش سوانح جاده‌ای (۲۵٪)، پروژه‌های راه‌سازی (۲۵٪) و طراحی

سامانه‌های حمل و نقل (۲۵٪) (درس ۵)

۱۵ الف) دریای خزر (۲۵٪) / ب) دریاچه مسیله (۲۵٪) / ج) خلیج فارس (۲۵٪) /

د) دریای عمان (۲۵٪) (درس ۴)

۱۶ الف) ریزش برف و باران (۲۵٪) به صورت جریان آب رودها (۲۵٪) /

ب) آب‌های فرورفته در زمین (۲۵٪) به صورت چشمه، چاه و فئات (۲۵٪) (درس ۴)

۱۷ الف) ۱ ایران ۲ روسیه ۳ قزاقستان ۴ ترکمنستان

۵ جمهوری آذربایجان (کار دومر که غلج اسر ج) (هر مورد صحیح یک) (۲۵٪) / ب) کورا (۲۵٪)،

ارس. (۲۵٪) (درس ۴)

$$18 \quad (25\%) \quad \frac{70}{\text{نرخ رشد جمعیت}} = \text{مدت زمان دو برابر شدن جمعیت}$$

$$\Rightarrow \frac{70}{2} = 35$$

۳۵ سال یک‌بار جمعیت این کشور دو برابر می‌شود. (۲۵٪) (درس ۷)

۱۹ مراکز فرهنگی، آثار باستانی و تاریخی، صنایع دستی، گردشگری اجتماعی -

فرهنگی، گردشگری علمی و طبیعت‌گردی، ژئوتوریسم، مراکز دینی و زیارتگاه‌ها،

یادواره‌های دفاع مقدس (کار دومر که غلج اسر ج) (هر مورد صحیح یک) (درس ۱۰)

۲۰ الف) نقشه ناهمواری‌ها (۲۵٪) / ب) نقشه پراکندگی معادن (۲۵٪) /

ج) نقشه رودهای دائمی و موقت (۲۵٪) / د) نقشه پوشش گیاهی (۲۵٪) (درس ۷)

۲۱ الف) سه چشمه کرمان (از هر مورد صحیح یک) (۲۵٪) / ب) درمانی (۲۵٪) /

ج) فرار گرفتن در کنار مرز (۲۵٪) / د) پایتخت (۲۵٪) / ه) زیارتگاهی (۲۵٪) (درس ۹)

۵ الف) گنبد نمکی (درس ۴ / ب) خور (درس ۶ / ج) عسایری (درس ۹ / د) پتروشیمی (درس ۱۰)

۶ در ایران بیشتر بارش‌ها در اواخر (درس ۹ / د) فصل پاییز تا اوایل (درس ۹ / د) فصل بهار می‌بارد. به این دلیل هرچه به پایان این دوره نزدیک‌تر می‌شویم، آبدهی رودها بیشتر می‌شود. (درس ۴)

۷ استغال‌رایی، توسعه، رونق اقتصادی، ارتباطات جهانی، شغل‌های پردرآمد، پاک و کم‌هزینه (کار دوم در کتب عمده: (۱) (درس ۱۰)

۸ الف) وجود مراکز ارزشمند دینی، مذهبی و زیارتگاهی. (کار یک - مورد کتب عمده: (۱) (درس ۱۰) ب) گردشگری علمی و طبیعت‌گردی، تنوع زیستی. (کار یک - مورد کتب عمده: (۱) (درس ۱۰)

۹ الف) موقعیت ریاضی (مطلق) (درس ۱۰) / ب) موقعیت نسبی (درس ۳)

۱۰ گسترش شهرهای پیرونق اقتصادی مثل تهران، کرج، احداث جاده‌های ارتباطی (سوسه و راه‌آهن)، احداث سدها و هدایت رودخانه‌ها و بهره‌برداری از آن‌ها، گسترش فعالیت‌های کشاورزی گوناگون و بهره‌برداری از معادن فراوان کوه‌های البرز. (کار چهارم در کتب عمده: (۱) (درس ۴)

۱۱ الف) بندری، بازرگانی، تجاری، صیادی، گردشگری (کار یک - مورد کتب عمده: (۱) (درس ۹) / ب) گرم و سرچگی (سرچی) (کار یک - مورد کتب عمده: (۱) (درس ۹)

(درس ۵) / ج) جلگه (درس ۵) - دلیل: کنار دریا واقع شده است. (سرزمین‌های همواری که از یک طرف به کوه‌ها، از طرف دیگر به دریاها و دریاچه‌ها منتهی می‌شوند). (کار یک - مورد کتب عمده: (۱) (درس ۴) / د) جاذبه‌های گردشگری، استفاده از انرژی پاک، گذران اوقات فراغت، فعالیت‌های کشاورزی، صیادی، بازرگانی، تجاری، امواج انرژی (کار دوم در کتب عمده: (۱) (درس ۴)

۱۲ بندرعباس، راولیه تاپس خورشید هنگام ظهر، نزدیک به عمود است، نزدیک بودن به خط استوا در نتیجه، مقدار تابش خورشید بیشتر، هوا گرم‌تر است. تبریز، در مناطق شمالی کشور که در عرض‌های بالایی جغرافیایی قرار دارند، راولیه تاپس خورشید مایل‌تر است، مقدار تابش کمتر، هوا سردتر است (اگر به مفهوم اشاره نماید، نمره تعلق می‌گیرد). (کار دوم در کتب عمده: (۱) (درس ۵)

۱۳ الف) کاهش ریزش‌های جوی، خشک شدن باتلاق‌ها و مدیریت ضعیف منابع آب / ب) احیای تالاب‌ها، تأمین حفاقه رودخانه‌های منطقه، اجرای طرح‌های مهار بیابان، تغییر در شیوه کشت، مدیریت صحیح آب در بخش‌های مختلف (کار دوم در کتب عمده: (۱) (درس ۵)

۱۴ الف) کانون‌های دائمی (درس ۶ / ب) کانون‌های اتفاقی (درس ۶) / ج) کانون‌های فصلی (درس ۶)

۱۵ الف) بوموسی (درس ۶ / ب) کرخه (درس ۶) / ج) دریاچه ارومیه (درس ۶) / د) سبلان (درس ۶)

۱۶ الف) آب این دریاچه علاوه بر چشمه‌های کف و حاشیه آن (درس ۶) / ب) طریق رودهای متعددی تأمین می‌شود. (درس ۶) / ج) وجود جزایر متعدد که محل زندگی انواع پرندگان مهاجر است و همچنین در اطراف دریاچه، املاخ و رسوباتی است که برای درمان امراض پوستی مورد استفاده قرار می‌گیرد. آب این دریاچه موجب معتدل شدن آب‌وهوای منطقه شده است. (کار دوم در کتب عمده: (۱) (درس ۶)

۱۷ الف) اکوادور (درس ۷ / ب) المان (درس ۷) / ج) ۱ برهم خوردن تعادل جمعیتی. ۲ کاهش نیروی فعال. ۳ تضعیف نیروی دفاعی کشور ۴ پیروی جمعیت (کار دوم در کتب عمده: (۱) (درس ۷)

۱۸ تغییرات به وجود آمده بر ترکیب سنی، جنسی، قیمت زمین، مسکن، استغال، امکانات و تجهیزات، فرهنگ و زبان قابل مشاهده است. مهاجرت به هر شکلی برای کشورهای مهاجر فرست و مهاجر پذیر تغییرات اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و محیط‌زیستی به همراه دارد. (کار چهارم در کتب عمده: (۱) (درس ۷)

۱۹ الف) ویس (درس ۸ / ب) برای اداره بهتر کشور، عرضه خدمات مناسب‌تر و تأمین نیازهای مردم، ان را به واحدهای کوچک‌تری تقسیم می‌کنند. (کار دوم در کتب عمده: (۱) (درس ۸) / ج) فرماندار (درس ۸)

۲۰ شکل ۱ (روستای جاغرق) (درس ۹)؛ سکونتگاه محلی است، از مجموعه مساکن، که عوامل طبیعی و انسانی در شکل‌گیری آن نقش دارند، هر شهر یا روستا یک سکونتگاه است، هر سکونتگاه از اجزای مختلفی تشکیل شده است. (کار دوم در کتب عمده: (۱) (درس ۹)

۲۱ ب) به (درس ۹) محدودیت در منابع آب و خاک، بهره‌وری کم، وجود افات و خسارات طبیعی، نوسانات آب‌وهوایی، بی‌ثباتی در قیمت محصولات (کار چهارم در کتب عمده: (۱) (درس ۱۰)

دهم
با خیال راحت
۲۰٪ بشو!

ریاضی

تجربی

انسانی

هنر

مجموعه کتاب های
پیرستیک

کتاب پرسؤال

+

کاربرگ امتحانی

+

خلاصه کیسولی

فروشگاه تلفنی: ۰۲۱-۹۶۸۸۴۴
فروشگاه اینترنتی: shop.mehromah.ir

“جغرافیای واقعا” جامع کنکور

فروشگاه تلفنی: ۰۲۱-۹۶۸۸۴

فروشگاه اینترنتی: shop.mehromah.ir

خلاصه کیسولی

جغرافیای ایران

- خلاصه درس‌های نموداری و کاربردی
- بیان نکات مهم و پرتکرار امتحانی
- بررسی مطالب اصلی هر درس برای مرور و جمع‌بندی

۳x۱
ویژه امتحانات
۱۴۰۵

قیمت بسته بیست‌پک
۲۷۵۰۰۰ تومان

مهروماه

هومان

تغییر آب و هوا بر زندگی

- معماری
- سامانه های حمل و نقل
- سلامت
- فعالیت های نظامی
- مشکلات محیط زیستی و ...

■ **وارونگی دما:** قرار گرفتن لایه هوای گرم بین دو لایه هوای سرد در ماه های سرد سال ← عدم جابه جایی هوا / افزایش آلودگی هوا

ریزگردها

- عوامل شکل گیری: کاهش ریزش های جوی - خشک شدن باتلاق ها - مدیریت ضعیف منابع آب
- پیامدها: عفونت ریوی و اختلالات تنفسی «انسان»، آسیب جنگل های زاگرس، کاهش میزان تولید محصولات کشاورزی
- راه های مقابله: احیای تالاب ها و تأمین حقابه رودخانه های منطقه، اجرای طرح های مهار بیابان، مدیریت صحیح آب و ...

درس ششم

ویژگی رودهای ایران

- بیشتر بارش ها: اواخر پاییز تا اوایل بهار که تا اوایل بهار، آبدهی رودها بیشتر می شود.
- با توجه به باهمواری ها و جهت آن ها، از غرب به شرق مقدار آب رودها کمتر می شود.
- رودهای دائمی از کوهستان های بلند و برف گیر تغذیه می شوند، در نواحی مرطوب، مقدار آب آن ها بیشتر است.
- رودهای مناطق نسبتاً خشک بیشتر طغیانی و اتفاقی اند.
- کانون های آبگیر: مکان هایی در مناطق مرتفع کوهستانی که سرچشمه رودهای متعدد هستند.
- حوضه آبریز: محدوده ای که با توجه به شکل زمین و شیب نا همواری ها، آب های جاری را به سوی پایین ترین نقطه آن هدایت می کند.

انواع کانون های آبگیر

- دائمی: بارش بیش از ۵۰۰ میلی متر در حداقل ۸ ماه از سال
- فصلی: حفظ ذخیره برف خود تا ابتدای ماه های گرم سال
- اتفاقی: تشکیل در کوهستان های نزدیک به مناطق گرم و خشک، در اثر بارش های کوتاه و اتفاقی

انواع حوضه آبریز

- خارجی: آب رودها در طول مسیر استفاده می شود، اما به دریاها یا اطراف می ریزد.
- داخلی: تمام آب آن ها در کشور جریان دارد و وارد دریاچه های داخلی می شود.

دریای خزر

- امتداد: شمال به جنوب
- پیشینه: باقی مانده از دریای تتیس
- نام: مازندران، کاسپین، طبرستان، هیرکانی، دیلم، قزوین، گرگان
- طول: حدود ۱۲۰۰ کیلومتر
- عرض متوسط: ۳۰۰ کیلومتر
- سطح آب: حدود ۲۸ متر پایین تر از سطح آب های آزاد
- کشور همسایه: ایران، قزاقستان، ترکمنستان، روسیه، جمهوری آذربایجان
- رودهایی که به آن می ریزند: ونگا و اورال از شمال - سفیدرود و هراز از جنوب - اترک و گرگان از جنوب شرق - گورا و ارس از جنوب غرب
- دلایل اهمیت: تجارت دریایی، منابع نفت و گاز، ویژگی های خاص محیط زیست، گردشگری و صید ماهی

خلیج فارس

- نحوه تشکیل: پیشروی آب اقیانوس هند از طریق دریای عمان و تنگه هرمز به دره های زاگرس
- شکل: هلالی
- جهت: شرقی - غربی
- نام دیگر: دریای پارس
- طول: حدود ۹۰۰ کیلومتر
- عرض متوسط: ۲۵۰ کیلومتر
- کشورهای اطراف: ایران، عراق، کویت، عربستان، امارات متحده عربی، عمان، بحرین، قطر
- مهم ترین رودهایی که به آن می ریزند: کارون، کرخه، دانکی، مند
- جزایر مهم: خارک، کیش، فرور، بوموسی، تنب بزرگ، تنب کوچک، لارک و ...
- بزرگ ترین جزیره: قشم
- خور: خلیج های کوچک سواحل خلیج فارس مانند خور موسی
- دلایل اهمیت: تجارت دریایی، منابع عظیم نفت و گاز، انواع ماهی و میگو، صید و پرورش مروارید

دریای عمان

- تنها دریای آزاد ایران که بخشی از آب های اقیانوس هند است و از طریق تنگه هرمز از خلیج فارس جدا می شود. در گذشته دریای مکران نام داشت و بین ایران، پاکستان و عمان مشترک است. جنس ساحل، عمق مناسب دریا و عدم نیاز به استفاده از آبراه و کانال های دریانوردی از ویژگی های منحصر به فرد آن است.
- دلایل اهمیت: امکان دسترسی به همه آب های آزاد جهان، حمل و نقل کالا و مسافر، تأثیر در زندگی مردم ساحل نشین
- انواع آلودگی دریاها:

- ۱- فاضلاب های شهری و ...
- ۲- زباله های جامد مثل پلاستیک
- ۳- آلاینده های شیمیایی مانند مواد آبی و ...
- ۴- استخراج و حمل و نقل نفت
- ۵- ورود کودها و سموم شیمیایی توسط رودها به دریا

دریاچه های ایران

- دائمی: اغلب در نیمه غربی / جزء نواحی مرطوب و نیمه مرطوب کشور / آب بعضی شور و برخی شیرین / مهم ترین ها: ارومیه، زربار، پیریشان، مهارئو ...
- فصلی: وسعت بیشتر در فصول پربارش / به شکل باتلاق یا شوره زار در ماه های گرم یا سال های کم بارش / مهم ترین ها: مسیله در قم، تیریز، هامون، جازموریان

دریاچه ارومیه

- دومین دریاچه آب شور جهان
- بزرگ ترین دریاچه داخلی کشور / معرفی شده یونسکو با عنوان پارک ملی و ذخیره گاه زیست کره / تأمین آب از چشمه های کف و حاشیه رودهای مختلف (تلخه رود، زربنه رود، سیمینه رود و ...) / وجود جزایر متعدد که محل زندگی انواع پرندگان مهاجر است. / املاح و رسوبات اطراف دریاچه برای درمان امراض پوستی / نام های دیگر: چیچست، کبودان
- مهم ترین دلایل کاهش آب دریاچه ارومیه:

 - ۱- فقدان برنامه آمایش و مدیریت یکپارچه
 - ۲- تغییر اقلیم و پدیده خشکسائی
 - ۳- احداث فزاینده سدها بر روی رودخانه های حوضه آبریز دریاچه و ...
 - ۴- تخریب مراتع و پوشش گیاهی در حوضه آبریز دریاچه
 - ۵- افزایش جمعیت شهرها و روستاهای حوضه آبریز دریاچه و افزایش نیاز به آب

خلاصه درس

درس اول

- تعریف جغرافیا از دید اراتوستن: علم مطالعه زمین به عنوان جایگاه انسان
- تعریف امروزی جغرافیا: آن قسمت از دانش بشری که به انسان کمک می‌کند، با ویژگی‌های طبیعی و انسانی و روابط بین آن‌ها آشنا شود، از آن‌ها در جهت بهبود زندگی خود استفاده کند.
- مفاهیم اساسی دانش جغرافیا
- مکان: محل معینی که بسیاری از فعالیت‌های انسان در آن انجام می‌شود.
- روابط متقابل انسان با محیط
- انسان و محیط دو عامل مهم در علم جغرافیا هستند.
- انسان برای رفع نیازهای خود به تغییر محیط دست می‌زند و نتیجه آن تبدیل محیط طبیعی به محیط جغرافیایی است.
- محیط جغرافیایی از تعامل بین محیط طبیعی و محیط انسانی به وجود می‌آید.
- عملکرد انسان در ارتباط با محیط طبیعی
- درک توان‌ها و استفاده از منابع برای رفع نیازها (عسکر د مثبت) مثل تولید برق آبی در ناحیه کوهستانی نگاه سودجویانه برای رسیدن به خواسته‌ها (عسکر د منفی) مثل گسترش مناطق مسکونی در نقاط مرتفع
- کل‌نگری یا دید ترکیبی در جغرافیا: مطالعه همه جانبه و جامع پدیده‌ها با تمام ویژگی‌های آن در یک مکان

درس دوم

سؤالات کلیدی در جغرافیا

- کجا: مکان وقوع پدیده‌ها (رکن اساسی جغرافیا)
- چه چیز: ماهیت هر پدیده یا مسئله
- چرا: علت وقوع پدیده
- چه موقع: روند زمانی موضوعات
- چه کسی یا چه کسانی: روابط متقابل انسان و محیط
- چگونه: سیر تکوین و تحول پدیده

مراحل پژوهش در جغرافیا

۱ طرح سؤال و بیان مسئله

- بهتر است به صورت سؤالی نوشته شود و پژوهشگر اهمیت انجام پژوهش را از خود بپرسد.
- نکته پژوهشگر باید پژوهش دیگران را بررسی کند.
- مطالعه سابقه پیشینه مسئله و نتایج پژوهش دیگران مورد نیاز پژوهشگر است.

۲ تدوین فرضیه

- یکی از مراحل حساس است، زیرا نقش راهنما و جهت‌دهی به فعالیت‌ها را دارد.
- پاسخ پیشنهادی و حدس اندیشمندانه محقق به سؤال تحقیق است.
- فرضیه‌ها به میزان دانش، تجربیات و سوابق پژوهشی در دسترس پژوهشگر بستگی دارد.

۳ جمع‌آوری اطلاعات

- روش کتابخانه‌ای: مورد استفاده در تمام پژوهش‌های علمی
- منابع روش کتابخانه‌ای: نقشه، عکس هوایی، تصاویر ماهواره‌ای، سائنانه آماری
- روش میدانی: پرسش‌نامه، مصاحبه، مشاهده

۴ پردازش اطلاعات: حذف اطلاعات غیرضروری و حفظ اطلاعات مرتبط با پژوهش و تجزیه و تحلیل اطلاعات

۵ نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها: تأیید یا رد فرضیه با ارائه دلایل علمی و منطقی

درس سوم

موقعیت جغرافیایی یک کشور

موقعیت ریاضی یا مطلق

- تعریف محل دقیق هر پدیده یا مکان با توجه به طول و عرض جغرافیایی
- مثال ایران در عرض جغرافیایی ۲۵ تا ۴۰ درجه در جنوب منطقه معتدله نیمکره شمالی و ۴۴ تا ۶۳ درجه طول شرقی

موقعیت نسبی

- تعریف محل قرارگیری هر مکان نسبت به پدیده‌های طبیعی یا انسانی پیرامون خود
- مثال محل قرارگیری هر کشور نسبت به سایر کشورها، دریاها، تنگه‌ها، کانال‌ها و ...
- هر پدیده در روی زمین دارای موقعیت ریاضی است که این موقعیت فقط به آن پدیده تعلق دارد.
- همه پدیده‌ها موقعیت نسبی دارند. ایران به دلیل مجاورت با خلیج فارس، دریای عمان، دریای خزر و تنگه هرمز، موقعیت نسبی ممتازی دارد.

دلایل اهمیت خلیج فارس

- نقش ارتباطی بین سه قاره آفریقا، اروپا و آسیا
- بزرگ‌ترین منبع انرژی جهان (حدود ۶۶ درصد ذخایر نفت جهان، ۲۸ درصد ذخایر گاز طبیعی)
- وجود بازار مصرف بزرگ به واسطه درآمدهای نفتی
- ارزش فرهنگی و سیاسی
- تنگه هرمز: آبراهه جهانی شکل / متصل‌کننده آب‌های آزاد اقیانوس هند و دریای عمان به خلیج فارس / مهم‌ترین آبراهه راهبردی جهان به دلیل اینکه دروازه خروجی نفت خلیج فارس است.
- دریای عمان: از نظر اقتصادی و نظامی اهمیت بسیاری برای ایران دارد. دلایل:
 - مجاورت با آب‌های آزاد
 - سواحل با قابلیت دفاعی مناسب
- دریای خزر:
 - بزرگ‌ترین پهنه آبی محصور در خشکی
 - دارا بودن موقعیت نسبی بالا به واسطه:
 - منابع نفت و گاز
 - تأمین ۹۰٪ از خوابار جهان
 - دسترسی به بازار مصرف ۳۰۰ میلیون نفری کشورهای آسیای میانه
- مرز: مهم‌ترین عامل تشخیص و جدایی هر کشور از کشور همسایه است و نشان می‌دهد که سرزمین یک کشور تا کجا امتداد دارد.

مرزهای ایران

- طول مرز مشترک سیاسی با همسایگان: ۸۷۵۵ کیلومتر
- با ۱۵ کشور مرز خشکی یا آبی دارد.
- طولانی‌ترین مرز: با عراق / کوتاه‌ترین مرز: با ارمنستان
- درصد انواع مرزها: خشکی < آبی (دریایی) < رودخانه‌ای
- (۴۷/۳) (۳۰/۸) (۲۶/۹)

مزایای دسترسی به مرزهای دریایی

- ۱ امکان ارتباط با سایر نقاط جهان
- ۲ دستیابی به منابع غذایی و منابع معدنی و سوخت‌های فسیلی